

# **Høringsuttalelse fra Islamsk Råd Norge**

## **om læreplanen for**

### **Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap.**

Islamsk Råd Norge (IRN) har følgende kommentarer og forslag til forbedringer av læreplanen i Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL) :

#### ***1. Formål med faget***

- **Opplæringslovens § 2 - 4**

IRN ønsker et fellesfag der alle religioner og livssyn er *kvalitativt* og kvantitativt likestilte. I opplæringslovens § 2 – 4, der målet og rammene for faget er definert, er kristen tro og tradisjon satt i en særstilling og utgjør de første (og viktigste??) målene for faget. Det er et viktig kompetansemål at elevene skal få *grundig* kjennskap til kristendommen, og bare *kjennskap* til de øvrige religionene og livssynene. IRN mener at dette umulig kan gi undervisningen i faget en kvalitativ likhet. Elevene får et innenfra perspektiv og en helhetlig forståelse av kristendommen, mens de andre religionene og livssynene blir presentert i form av bruddstykker. For eksempel blir kristendommen studert ut fra kildematerialet, dvs. at man tar utgangspunkt i selve Bibelen på alle klasse- og hovedtrinn. De andre religionenes hellige skrifter blir på den annen side presentert i form av utdrag og enkeltstående tekster.

- **Definisjon av begrepet *forkynnelse***

Det er den enkelte skole og lærer som skal velge arbeidsmåtene for å nå målene med faget. I fjerde avsnitt under *Formål for faget*, presiseres det at ”skolen må utøve aktsomhet ved valg av arbeidsmåter”. I opplæringslovens bestemmelse om KRL-faget blir det understreket at undervisningen ikke skal være forkynnende. IRN mener at Utdanningsdepartementet og Utdanningsdirektoratet bør spesifisere hva *forkynnelse* konkret innebærer, da dette er et nokså uklart og til dels relativt begrep. Slik fagplanen foreligger i dag er oppgaven med å definere hva som oppleves som forkynnelse overlatt til foreldrene alene, og skolen har ingen konkrete retningslinjer for hva som går under begrepet forkynnelse.

En nærmere definisjon av begrepet vil være klargjørende for lærere når de skal lage et undervisningsopplegg. Det vil også gjøre det enklere for foreldre å kunne benytte fritaksreglene /fritaksretten.

Begrepet forkynnelse blir delvis definert i høringsutkastet om endringer i opplæringsloven og friskoleloven<sup>1</sup>, der det står at ”Valg av arbeidsmåter vil bli tydeliggjort i innledningen til læreplanen og i egen veiledning i faget for å begrense mulighetene for at deler av opplæringen skal kunne oppleves som utøvelse av religion.” Her blir det henvist til Odelstingsproposisjon nr. 46 (1997-98), som fastslår at det er rimelig å oppleve som utøvelse av annen religion eller tilslutning til annet livssyn å fremsi trosbekjennelser eller bønner, lære utenat religiøse tekster, delta i salmesang og å være til stede i ritualer eller gudstjenester i ulike trossamfunn<sup>2</sup>. Slik IRN ser det har man valgt å ikke ta hensyn til ovenfornevnte forslag i foreliggende læreplan. IRN mener at forslaget nevnt ovenfor bør inngå i f.eks. lærerplanens innledning.

- **Fritaksrett og samarbeid mellom skole og hjem**

1) IRN ser positivt på at foreldreretten blir ivaretatt gjennom forenklete fritaksregler, og at foreldre skal ha fullt innsyn i ”hvordan opplæringen planlegges gjennomført”. IRN mener for det første at en svakhet ved fagplanens form og innhold er at den er altfor generell. Videre er fagplanen betraktelig forenklet ved at detaljert innhold er erstattet av generelle målsetninger som elevene skal nå. IRN mener det er uheldig at foreldre ikke lenger får vite om det konkrete innholdet i undervisningen via læreplanen, og i stedet blir nødt til å innhente detaljerte planer fra lærer. Dette krever mer kommunikasjon og dialog mellom skole og hjem, noe som IRN erfarer at mange skoler med minoritetsspråklige elever sliter med i dag. I tillegg til at lærerne blir nødt til å utarbeide detaljerte planer som foreldre skal ha innsyn i, må lærerne også lage alternative undervisningsopplegg for de elevene som får fritak. Slik IRN ser det, vil dette kunne medføre betydelig merarbeid for enkelte lærere. Det er også et faktum at mange skoler sliter med å gi et fullverdig alternativ (hvis noe i det hele tatt?) til elever som får fritak fra deler av faget. IRN ser derfor med bekymring på hvordan foreldreretten skal ivaretas i praksis, ut fra idealene i læreplanen for faget.

---

<sup>1</sup> KUFs høringsutkast om endringer i opplæringsloven og friskoleloven, side 6

<sup>2</sup> KUFs høringsutkast om endringer i opplæringsloven og friskoleloven, side 8

2) Et annet viktig punkt dreier seg om hvorvidt elever har mulighet og lov til å kreve /søke fritak fra det som er beskrevet som *kompetansemål* og kunnskap i faget. I følge Departementets retningslinjer for fritak er det ikke anledning til dette. For eksempel er det en målsetning under hvert hovedtrinn at elevene skal få grundig bibelkjennskap. IRN mener at det å lese i /studere Bibelen så grundig som det er lagt opp til i KRL- faget, er en aktivitet som inngår i gudsdyrkelsen i kristendommen. IRN mener at denne form for aktivitet vil være forkynnende eller oppleves som opplæring i kristen tro. IRN synes derfor at det er rimelig å kreve fritak fra alle aktiviteter som inngår i gudsdyrkelse i en annen religion (for eksempel å *lese i Bibelen*; det vil si å fordype seg i den og bli fortrolige med den ).

**Det bør derfor foretas et klart skille mellom det å lese/studere en religiøs tekst og å få en religiøs tekst presentert. Å få tekster og utdrag fra ulike religioners skrifter presentert skiller seg ut fra det å studere selve kildematerialet.**

IRN mener at det er motstridende og tendensiøst at aktiviteter som kan oppleves som religionsutøvelse (for eksempel at elever skal kunne gjengi kristne salmer) og dermed er fritaksberettiget, blir gjort til en målsetning og allmennkunnskap som elever skal beherske ved avsluttet skolegang. Dette mener IRN er å begå et overgrep mot minoriteter.

## **2. *Kompetansemål i KRL***

Læreplanen har blitt betraktelig forenklet (i forhold til L97-planen) der generelle målsetninger har erstattet detaljerte innholdsstyring på hvert enkelt klassetrinn. IRN mener det er uklart hva som blir lagt i de ulike målsetningene, når de blir beskrevet veldig generelt. En konsekvens av dette er at det er stort rom for lokal tilpasning, og innholdet i undervisningen vil variere fra skole til skole ut i fra hva skolen eller læreren vektlegger i faget. Det vil bli store forskjeller i kvantitet av fagstoff som gjennomgås og kvalitet avhengig av skolens valg. Fordi rammene for faget er blitt romsligere, vil dessuten forlagene få frihet i valg av fagstoff /lærestoff, presentasjonsform og fokusområder.

IRN mener det er blitt et altfor stort rom for tolkning av innholdet i faget. Det er uklart hva de generelle målsetningene /momentene under *islam* innebærer. Dette gjør det vanskelig for IRN å fremme konkrete forslag og ønsker for islamdelen i KRL-undervisningen. IRN vil likevel forsøke å kommentere noen av punktene under de ulike årstrinnene. IRN har videre noen forslag til forbedringer til enkelte av punktene under kristendomsdelen.

Jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og livssynshumanisme har fått like målsetninger. Dette er en stor svakhet ved fagplanen, da man er pålagt å presentere eller tilnærme seg hver enkel religion og livssyn ut fra dens egenart. Når alle religionene inneholder de samme punktene, risikerer man å forenkle og utelate vesentlige og betydningsfulle områder for hver religion /livssyn. Og man klarer med dette ikke å ivareta kravet om lik kvalitativ undervisning i faget. Mens kristendomsdelen inneholder flere momenter, som går mer i dybden og gir en bredere og helhetlig fremstilling av religionen, blir de andre religionene fremstilt som et ”sekkebegrep” og mer stykkevis.

**IRN ser også et behov for å definere begrepet religion i forhold til den enkelte religions selvforståelse, for å få en klarere forståelse av den enkelte religions egenart.**

Et viktig kompetansemål, som blir gjentatt i samtlige hovedtrinn er at alle elever skal sikres grundig kildekunnskap om Bibelen. Tilsvarende kunnskapskrav om andre religioner og deres religiøse tekster er ikke ivaretatt på samme måte som for kristendommen. Det er ikke gitt at alle barn en gang har god tilgang til egen religions skrifter og hellige tekster gjennom sitt tros- og livssynssamfunn. **IRN mener at faget bør ha en likeverdig kvalitativ tilnærming til religionene, ved å likestille hellige skrifers betydning i alle religioner.**

Siden KRL er et fag hvor man skal lære om religioner og livssyn i motsetning til opplæring i tro, bør bibellesning og grundig bibelkunnskap overføres til dåpsopplæringen i regi av Kirken og kristne trossamfunn. IRN mener at kristendom ikke bør ha en forrang i tilnæringsmetoder fremfor andre religioner og livssyn.

### **Barnetrinnet / etter 4. årstrinn**

1) Islamdelen mangler kunnskap om Koranens oppbygning og innhold. For å få en likeverdig kvalitativ tilnærming til religionene, bør sentrale deler av Koranen bli presentert på tilsvarende måte som sentrale deler av Bibelen blir presentert: **1) Åpningsbønnen/ -kapitlet i Koranen *al-fatihah*, 2)den første åpenbaringen kapittel 96, vers 1-5 og 3) *Enhetsbekjennelsen* kapittel 112. er sentrale deler i Koranen som kan bli presentert på småskoletrinnet.**

IRN foreslår at kunnskap om Koranens innhold kan tilføyes første punkt under *Islam:*” fortelle om profeten Muhammeds liv og åpenbaringen av Koranen **og om innholdet i sentrale deler av Koranen.**”

2) For å gi elevene inntrykk av hvordan islamsk tro manifesterer seg musikalsk, bør det være en del av kompetansemålsetningene å kunne gjenkjenne musikalske uttrykk og samtale om innhold, også på småskoletrinnet. Lydfiler av bønnerop (*adhan*), koranresitasjon og islamske sanger som muslimer i Norge og i Europa lytter til og opptak av ulike former for ihukommelse av Gud (*dhikr*), er eksempler på dette.

IRN foreslår en tilleggs målsetning hvor kunnskap om musikalske uttrykk blir tatt med.

Forslag til ordlyd: ***”Gjenkjenne og samtale om innhold i et utvalg av islamske musikalske uttrykk.”***

3) Å kunne gjengi religiøse kristne sanger bør ikke være et kompetansemål, da dette er en aktivitet som er fritaksberettiget. IRN foreslår å endre ordlyden i sjette punkt under kompetansemål for Kristendom fra *”gjengi og samtale om innholdet i et utvalg sanger”* til ***”bli kjent med og samtale om innholdet i et utvalg sanger”***.

### **Mellomtrinnet / etter 7. årstrinn**

1) I kompetansemålene etter 7. årstrinn savner IRN en gjennomgåelse av den islamske trosbekjennelsens betydning og trosartiklene. Det fokuseres på praksis uten at trosgrunnlaget for praksisen blir forklart, og hvilke verdier praksisen fremmer. IRN foreslår at første målsetning i islamdelen inneholder kunnskap om hvordan Koranen ble samlet til en bok, dens oppbygning og om klassifisering av hadith. Forslag til ordlyd: ***”kjenne til samling og oppbygning av Koranen, klassifisering av hadith og samtale om sentrale islamske fortellinger.***

2) IRN foreslår at det bør være et mer konkret fokus på etiske og moralske verdier i islam som kommer til uttrykk gjennom forbud og påbud i Koranen og gjennom hadith-litteraturen. IRN foreslår at det blir lagt til en målsetning som har fokus på trosbekjennelsen, trosartiklene og etiske og moralske verdier i islam. Forslag til ordlyd: ***”samtale om etiske og moralske verdier i islam og innholdet i den islamske trosbekjennelsen og kjenne til de seks trosartiklene.”***

3) IRN vil igjen påpeke ubalansen i fremstillingen av den islamske tro i forhold til fremstillingen av kristendom, som blir presentert fra et ”innenfra- perspektiv” og på den måten gir elevene dybdekunnskap. Det er tidligere blitt poengtert at det er problematisk at

elever skal beherske å finne frem i Bibelen, mens det ikke er tilsvarende krav til andre religiøse skrifter. IRN foreslår at det første punktet under *Kristendom* forandres til: **”forklare Bibelens oppbygning og ha kjennskap til sentrale tekster i Bibelen.”**

4) IRN finner den tiende målsetningen under *Kristendom*: ”*elevene skal uttrykke og presentere erfaringer fra møter med kirkesamfunn som er representert i lokalmiljøet og distriktet*” som en indirekte oppfordring til elever om at de må ha nærkontakt med kristne miljøer for siden å presentere sine erfaringer fra denne nærkontakten. Denne målsetningen står i skarp kontrast og i misforhold til målsetningen under *Islam* (og tilsvarende for de andre religionene og livssynene) om at elevene skal kunne ”*gjøre rede for islams utbredelse i verden og islams stilling i Norge.*” IRN finner det urimelig at skolen skal kreve at elever må ha møter med kirkesamfunn i nærmiljøet. Her er det igjen formulert en målsetning som det forventes at elever skal kunne gjøre samtidig som dette er en aktivitet som er fritaksberettiget i faget. IRN mener at målsetningen kan endres slik at elever med annen religiøs tilhørighet enn kristendom i stedet skal presentere erfaringer fra møter med sine egne trossamfunn, og kunne gjøre rede for hvilke kirkesamfunn som er representert i nærmiljøet. IRN foreslår følgende endring: **”gjøre rede for hvilke kirkesamfunn som er representert i lokalmiljøet og distriktet.”**

### **Ungdomstrinnet / etter 10.årstrinn**

- 1) Under islamdelen savner IRN en drøftning av ulike tilnæringsmetoder til det islamske kildematerialet, som **rettstenkning** opp gjennom historien, **de fire lovskolene** og **tilnæringsmetoder** til kildematerialet Koranen og sunna (beskrevet i hadith litteraturen). Dette er bakgrunnskunnskap om islams mangfold og er ett av de mest diskuterte temaer blant muslimer i Vesten i dag. Uten elementære kunnskaper om ulike tolkningstradisjoner og tilnæringsmetoder til kildematerialet vil man ikke forstå til fulle hvorfor det er et mangfold i islam i dag. IRN foreslår å utvide andre punktet under målsetningene i islam til **”gjøre rede for de fire lovskolenes tolkning av kildematerialet kontra muslimske bevegelser i moderne tid.”**
- 2) Under filosofidelen savner IRN gjennomgåelse av muslimske filosofer som har hatt stor innvirkning på religiøs tenkning i den islamske verden. IRN tenker da på store filosofer som Al-Ghazali (1058-1111), Ibn Tyfayl, som er bedre kjent som Abubacer i Europa (1100tallet) og Ibn Rushd (1126-1198). Gjennom historien har det skjedd en

utveksling og gjensidig påvirkning mellom filosofiske tradisjoner i Øst og Vest. Denne vekselvirkningen er viktig å få med for å vise hvordan religioner, kulturer og filosofisk tenkning alltid har inspirert og påvirket hverandre, og på denne måten fremmet toleranse og utvikling. I tillegg til at muslimske filosofer oversatte sentrale greske filosofiverk og på denne måten bevarte og videreformidlet store deler av den greske kulturarv for det europeiske publikum, har Europa også høstet frukter av muslimske vitenskapspersoner og deres meritter. Kunnskap om dette vil være med på å skape broer mellom elever med forskjellige etniske og religiøse bakgrunner..

### **Sammendrag:**

Islamsk Råd Norge ønsker at KRL- faget skal være et fellesfag, der alle religioner og livssyn skal likestilles, både kvalitativt og kvantitativt. IRN mener at fagplanen ikke imøtekommer opplæringslovens § 2 – 4 om kvalitativ likestilling i undervisningen av de ulike religionene og livssynene, da kristendommen blir satt i en særstilling.

IRN ønsker at:

- Fagplanen skal en likeverdig kvalitativ tilnærming til religionene og livssynene ved at hellige skrifers betydning likestilles i presentasjonen av de ulike religionene og livssynene. Det bør for eksempel skilles klart mellom det å lese (studere) en religiøs tekst og få en tekst presentert.
- Begrepet *religion* blir definert ut fra den enkelte religions selvforståelse. Dette vil bidra til å tilnærme seg hver enkel religion /livssyn fra et innenfra perspektiv, noe som er et mål for faget.
- Begrepet *forkynnelse* blir definert klart og tydelig, slik at det blir enklere for foreldre/foresatte, og ikke minst for skolene, å benytte seg av / ikke benytte seg av fritaksretten.
- Aktiviteter og kunnskapsområder som er fritaksberettiget ikke skal være ført opp som kompetansemål.

- fagplanen skal være mer presis i innholdet / målsettingene for islam-delen (se forslag under kompetansemålene for de ulike klassetrinnene).

Karima Solberg Koordinator KRL- gruppa IRN